https://doi.org/10.59295/ierm2025.08 CZU 327(478:4):327(100)

ADERAREA REPUBLICII MOLDOVA LA UNIUNEA EUROPEANĂ ȘI EVOLUȚIA CONCEPȚIEI SECURITĂȚII UMANE ÎN CONDIȚIILE CONTEMPORANE[1]

THE ACCESSION OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA TO THE EUROPEAN UNION AND THE EVOLUTION OF THE HUMAN SECURITY CONCEPT IN CONTEMPORARY CONDITIONS

Serghei SPRINCEAN, ***doctor habilitat în științe politice, conferențiar universitar Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice al USM,***
e-mail: sprinceans@yahoo.com
ORCID: 0000-0002-7411-9958

Inga GRIGORIU
Școala doctorală Științe Sociale, USM, doctorandă
e-mail: inga.grigoriu@da.md
ORCID: 0009-0006-7289-8624

Rezumat: *Articolul analizează relația dintre parcursul de aderare al Republicii Moldova la Uniunea Europeană și evoluția conceptului de securitate umană în contextul unor transformări geopolitice și securitare profunde. Cercetarea este ancorată în paradigma securității centrate pe persoană și valorifică o abordare integrată, care corelează documentele de viziune strategică regională, dinamica proceselor europene de extindere și vulnerabilitățile structurale interne. Prin aplicarea metodei analizei documentare și de conținut, investigația scoate în evidență decalajul dintre angajamentele normative și realitățile sistemice ce afectează calitatea vieții în Republica Moldova. Rezultatele indică persistența unor riscuri sistemice precum sărăcia multidimensională, migrația, instabilitatea politică și fragilitatea instituțiilor. De asemenea, presiunile geopolitice externe și crizele suprapuse (economică, energetică, sanitară) accentuează insecuritatea umană și fragilizează coeziunea socială. Discuția demonstrează că securitatea umană nu poate fi abordată secundar în procesul de integrare europeană, ci trebuie asumată ca un imperativ strategic. Concluziile subliniază necesitatea unei viziuni coerente pentru consolidarea rezilienței sociale în fața amenințărilor contemporane.*

Cuvinte-cheie: *securitate umană, integrare europeană, Republica Moldova, vulnerabilități sistemice, reforme structurale, Regiunea Extinsă a Mării Negre, securitate regională*

[1] Articolul este elaborat în cadrul subprogramului de cercetare: 01.05.01 „*Securitatea națională a Republicii Moldova în contextul aderării la Uniunea Europeană: abordări juridice, politologice și sociologice”* și în cadrul proiectului „*Camps and Camp-Like Settings in Urban Environments: Bridging Humanitarian and Development Activities”*, finanțat de SNIS.

Abstract: *The article analyzes the relationship between the Republic of Moldova's European Union accession process and the evolution of the concept of human security in the context of profound geopolitical and security transformations. The research is grounded in the paradigm of people-centered security and employs an integrated approach that connects strategic regional vision documents, the dynamics of European enlargement processes, and internal structural vulnerabilities. By applying documentary and content analysis methods, the investigation highlights the gap between normative commitments and systemic realities that affect the quality of life in the Republic of Moldova. The results indicate the persistence of systemic risks such as multidimensional poverty, migration, political instability, and institutional fragility. Moreover, external geopolitical pressures and overlapping crises (economic, energy, and health-related) exacerbate human insecurity and weaken social cohesion. The discussion demonstrates that human security must not be treated as a secondary issue in the European integration process, but rather as a strategic imperative. The conclusions emphasize the need for inclusive governance and a coherent vision aimed at strengthening social resilience in the face of contemporary threats.*

Keywords: *human security, european integration, Republic of Moldova, structural vulnerabilities, strategic governance, the Wider Black Sea Region, regional security context*

Introducere

Regiunea extinsă a bazinului Mării Negre reprezintă, în ultimele decenii, un spațiu de interes geostrategic major pentru Uniunea Europeană [1, p. 54], fapt ce reflectă intersecția dintre procesele de extindere, inițiativele de vecinătate și dinamica complexă a securității regionale. Într-o analiză [2] realizată asupra viziunii anului 2020 [3] a Comisiei pentru regiunea Mării Negre [4], se subliniază importanța strategică a UE ca actor-cheie în această zonă, prin politicile sale precum Parteneriatul Estic, Sinergia Mării Negre și Politica Europeană de Vecinătate [2, p. 375]. Deși viziunea prezentată este ancorată într-un orizont temporal anterior actualelor crize regionale, documentul rămâne relevant pentru înțelegerea poziției de influență exercitate de Uniune în raport cu statele non-membre, inclusiv Republica Moldova, care la acel moment se afla într-un stadiu incipient al apropierii sale de UE [5, p. 18].

Obținerea statutului de stat candidat la aderare de către Republica Moldova, în anul 2022, reconfigurează însă perspectivele anterioare și impune o reinterpretare a paradigmei de analiză [6, p. 130]. Dacă până de curând Uniunea Europeană acționa preponderent prin instrumente de soft power și parteneriate strategice, noul context geopolitic, marcat de agresiunea militară a Federației Ruse asupra Ucrainei și accentuarea competiției între sfere de influență [7] amplifică miza integrării europene și o transformă într-un vector esențial de securitate și reformă internă [8]. În acest cadru, Republica Moldova nu mai este doar un beneficiar pasiv al politicilor europene, ci devine un actor regional angrenat activ în reconfigurarea propriei guvernanțe [9] și în consolidarea dimensiunii de securitate umană [10].

Noutatea și relevanța prezentului studiu constă în faptul că, în procesul de contextualizare a cercetării asupra evoluției conceptului de securitate umană, două documente strategice elaborate în cadrul cooperării regionale la Marea Neagră ne oferă repere im-

portante: raportul "*A 2020 Vision for the Black Sea Region* (2010)" [3] și "*Burgas Vision Paper*" (2018) [11]. Primul document, elaborat de Comisia pentru Marea Neagră, a propus o viziune integrată asupra regiunii, subliniind provocările legate de geopolitică, dezvoltare economică și protecția mediului [12, p. 178]. Totodată, acesta a evidențiat riscurile generate de conflictele regionale, presiunea asupra resurselor naturale și degradarea ecosistemului marin [13, p. 312]. Astfel, Comisia contura o agendă ce anticipa interdependențele dintre stabilitatea politică, securitatea ecologică și progresul social [14, p. 233]. Deși accentul era pus mai degrabă pe cooperare strategică și prevenirea conflictelor, raportul marchează o etapă incipientă în recunoașterea dimensiunii umane a securității regionale [15, p. 121].

Această paradigmă a fost extinsă și aprofundată odată cu publicarea Burgas Vision Paper în 2018, care a consolidat cadrul de cooperare prin inițiativa „*Blue Growth for Research and Innovation in the Black Sea*", lansată cu sprijinul Comisiei Europene [16, p.18]. Documentul a pus bazele unei Agende Strategice de Cercetare și Inovare (SRIA), integrată ulterior în Agenda Maritimă Comună pentru Marea Neagră [17, p. 72]. Spre deosebire de abordarea din 2010, această viziune recentă reflectă o mutație conceptuală semnificativă: de la o perspectivă dominant geopolitică la una centrată pe securitatea umană, în care bunăstarea comunităților locale, protecția ecosistemului marin și sustenabilitatea economică devin priorități convergente [18, p. 244]. Republica Moldova a fost parte activă în elaborarea acestei agende, fiind inclusă în grupul de lucru al experților regionali [19, p. 49]. Implicarea sa reflectă nu doar interesul național pentru securitatea ecologică și cooperarea științifică regională, ci și angajamentul pentru o reconstrucție instituțională orientată către valorile și standardele europene ale securității umane [20, p. 83].

Aceste transformări constituie punctul de plecare al prezentei cercetări, care investighează impactul procesului de aderare asupra modelului național de securitate umană, într-un spațiu geopolitic supus unor presiuni și vulnerabilități multiple [21, p. 22].

Studiul are următoarele obiective specifice:

- Analiza istoriografică și conceptuală a securității umane și corelarea acestuia în cadrul regiunii extinse a Mării Negre;
- Evaluarea impactului procesului de aderare asupra nivelului de securitate umană în Republica Moldova;
- Formularea unui set de indicatori pentru măsurarea vulnerabilităților și progresului în domeniul securității umane;
- Formularea unor concluzii finale.

Ipoteza de lucru a cercetării pornește de la premisa că aderarea Republicii Moldova la Uniunea Europeană determină o transformare calitativă a abordării naționale privind securitatea umană [22, p. 106], trecând de la un model reactiv, centrat pe securitatea statului, către un model proactiv, axat pe protejarea individului, coeziunea socială și dezvoltarea durabilă [23, p. 347]. Se presupune că procesul de aderare nu influențează doar dimensiunea juridico-instituțională a statului, ci și cultura politică și strategiile de intervenție în fața riscurilor sociale [24, p. 93]. Astfel, securitatea umană devine un vector transversal în politicile publice, alături de cele socio-economice, de mediu, educaționale și de sănătate [25, p. 82].

Metodologia cercetării

Cercetarea de față utilizează o abordare metodologică interdisciplinară, situată la confluența științelor politice, a studiilor de securitate și a integrării europene, fiind structurată predominant pe metode calitative, completate de o analiză praxeologică [26, p. 181]. Alegerea acestor metode derivă din natura subiectului - securitatea umană, care presupune o înțelegere profundă și contextualizată a dinamicii vulnerabilităților, riscurilor și mecanismelor de protecție în Republica Moldova, în contextul parcursului său european [27, p. 188]. Lucrarea se încadrează epistemologic într-o perspectivă constructivistă, în care securitatea umană este tratată nu ca o realitate obiectivă unică, ci ca o construcție socială și politică aflată în permanentă transformare, influențată de actori naționali, regionali și internaționali [28, p. 96].

Metodele utilizate includ analiza documentară și de conținut, aplicată asupra unui corp reprezentativ de documente strategice europene și regionale, precum "*A 2020 Vision for the Black Sea Region*", "*Burgas Vision Paper*", agendele Comisiei Europene privind extinderea și vecinătatea, precum și documente relevante din cadrul Parteneriatului Estic, cât și analiza cadrului instituțional național aferent subiectului cercetării [29, p. 330]. De asemenea, studiul integrează elemente de analiză comparativă, iar componenta praxeologică a cercetării permite evaluarea modului în care deciziile politice și reformele administrative au impact concret asupra calității vieții și siguranței cetățenilor în Republica Moldova [30, p. 8]. În acest context, sursele selectate includ literatura de specialitate, documente oficiale naționale și internaționale, baze de date statistice, precum și rapoarte și studii elaborate de organizații relevante (UNDP, Banca Mondială, Eurostat, BNS și alte) [31, p. 93].

Originalitatea demersului metodologic constă în propunerea unui set propriu de indicatori calitativi și dimensiuni analitice pentru evaluarea vulnerabilităților de securitate umană în Republica Moldova, cu scopul de a contribui la dezvoltarea unei abordări integrate și aplicabile în practică [32, p. 221]. Totodată, combinarea cadrului regional (Regiunea Mării Negre) cu cel național permite o analiză stratificată, menită să reliefeze nuanțele procesului de europenizare în raport cu nevoile reale de securitate ale populației [33, p. 33].

Limitările cercetării derivă, în principal, din lipsa unor date statistice actualizate în anumite domenii-cheie și din dificultatea de a evalua pe deplin efectele unor reforme aflate încă în desfășurare [34, p. 106]. De asemenea, contextul geopolitic regional, marcat de conflictul prelungit din Ucraina, introduce un grad ridicat de incertitudine în ceea ce privește evoluția sistemului de securitate umană la nivel național și regional [35, p. 54].

Rezultatele investigației

Căderea Cortinei de Fier și sfârșitul Războiului Rece au generat o reconversie fundamentală în abordarea securității, atât la nivel teoretic, cât și în strategiile instituțiilor internaționale [36, p. 203]. În acest nou context geopolitic, caracterizat de fragmentarea ordinii bipolare și apariția unor riscuri transnaționale, conceptul de securitate a cunoscut o reorientare de la paradigma stat-centristă către o axare pe persoană ca unitate de ana-

liză și protecție [37, p. 18]. Astfel, apare conceptul de securitate umană, ca răspuns la incapacitatea abordărilor tradiționale de a explica și gestiona noile tipuri de amenințări [38, p. 375]. Consacrarea teoretică a acestui concept este legată de Raportul PNUD din 1994, document fondator care definește securitatea umană ca „siguranța față de lipsuri cronice și față de șocuri bruște", structurând-o în șapte dimensiuni interdependente: securitatea economică, alimentară, a sănătății, a mediului, personală, comunitară și politică [10, p. 22-33]. Această viziune holistică marchează o ruptură de paradigma militarizată a securității, punând accent pe prevenție, dezvoltare și demnitate umană [39].

A doua etapă majoră de evoluție este reflectată de Raportul Comisiei pentru Securitate Umană din 2003 („Human Security Now") [40], care consolidează orientarea normativă a conceptului și subliniază necesitatea integrării sale în politicile internaționale, în special în domeniul dezvoltării durabile și al răspunsului umanitar [40, p. 20; 41]. Raportul promovează o abordare centrată pe „protecție și împuternicire" (protection & empowerment), ca piloni ai unei strategii sustenabile de consolidare a rezilienței umane [42, p. 375]. În acest context, în septembrie 2015, a avut loc adoptarea Agendei 2030 pentru Dezvoltare Durabilă și a celor 17 Obiective de Dezvoltare Durabilă(ODD) trasate de Agendă prin Declarația Summit-ului privind Dezvoltarea Durabilă desfășurat la New York [37, p. 23; 43].

Cea de-a treia etapă este marcată de Raportul PNUD din 2022, elaborat în contextul incertitudinilor provocate de crizele antropocene: schimbările climatice, pandemii, tehnologii emergente și inegalități structurale [44]. Acesta aduce în discuție interconectivitatea amenințărilor globale și nevoia unei guvernanțe colective a securității, reafirmând relevanța paradigmei umane într-o lume caracterizată de complexitate și volatilitate [45, p. 375].

În paralel, instituții precum NATO au trecut printr-un proces de reconceptualizare post-Război Rece prin adoptarea unei viziuni extinse asupra securității, care include managementul crizelor, parteneriatele civile și protecția populației [46; 47, p. 87-89]. Extinderea alianței în Europa Centrală și de Est, inclusiv în regiunea extinsă a Mării Negre, a determinat atât consolidarea structurilor de securitate colectivă, cât și apariția unor noi tensiuni geopolitice [48]. În acest context, vulnerabilitățile precum disputele teritoriale, conflictele înghețate, migrația ilegală, proliferarea armamentului, instabilitatea politică au devenit tot mai pregnante [49; 50].

Concomitent, extinderea Uniunii Europene a fost însoțită de un proces complex de adaptare la noile tipuri de riscuri, fiind conturate politici specifice pentru gestionarea amenințărilor hibride, consolidarea rezilienței societale și protecția grupurilor vulnerabile [51, p. 32]. În mod particular, Politica Europeană de Vecinătate (PEV), lansată în 2004, a avut drept scop stabilizarea frontierelor externe ale Uniunii prin promovarea bunei guvernări, a statului de drept și a dezvoltării socio-economice, centrată pe parteneriate bilaterale cu statele din vecinătatea estică [52, p. 189]. Ulterior, Parteneriatul Estic (PaE), inițiat în 2009, a oferit un cadru de cooperare mai structurat pentru șase state post-sovietice, printre care și Republica Moldova, a cărui scop a fost promovarea valorilor europene și acordarea de sprijin în reformele interne, inclusiv cele privind democrația, drepturile omului și reziliența instituțională [53, p. 9].

În același timp, Sinergia Mării Negre, lansată în 2007, a fost menită să consolideze cooperarea regională între statele din zona extinsă a Mării Negre, cu accent pe stabilitatea politică, securitatea energetică, protecția mediului și dezvoltarea durabilă [54, p. 264]. Deși cu rezultate mixte, aceste inițiative au contribuit la promovarea unui discurs regional comun privind securitatea umană și la integrarea acesteia în agendele de dezvoltare ale statelor partenere [55, p. 43]. Securitatea umană devine tot mai mult un reper de evaluare a coeziunii sociale și a sustenabilității demersurilor de integrare europeană, în special în statele aflate la granița estică a Uniunii [56, p. 258]. Prin urmare, delimitarea teoretică a conceptului de securitate umană relevă nu doar un parcurs evolutiv coerent, ci și un cadru analitic indispensabil pentru înțelegerea vulnerabilităților complexe ale spațiului post-sovietic și pentru formularea unor politici de securitate orientate spre cetățean [57, p. 39].

Astfel, studiul își propune să analizeze două documente de viziune strategică - „A 2020 Vision for the Black Sea Region" (2010) [3] și „Burgas Vision Paper" (2018) [11], în vederea evaluării coerenței dintre obiectivele propuse și realitățile empirice din regiunea extinsă a Mării Negre, prin prisma abordării securității umane [58, p. 41]. Având în vedere autoritatea instituțională și relevanța autorilor, ambele documente reflectă eforturi semnificative de formulare a unei viziuni regionale coerente și sustenabile [59, p. 276]. Astfel, „A 2020 Vision for the Black Sea Region" a fost elaborat sub auspiciile German Marshall Fund și ale Black Sea Trust for Regional Cooperation, instituții cu influență considerabilă în conturarea politicilor externe euro-atlantice în regiune. La rândul său, „Burgas Vision Paper", lansat în 20218 în cadrul Forumului Mării Negre de Burgas, a fost susținut de Ministerul Afacerilor Externe al Bulgariei, în cooperare cu parteneri europeni și derivă din Sinergia Mării Negre - o inițiativă strategică a Uniunii Europene ce a căpătat relevanță crescută odată cu aderarea României și Bulgariei la UE, consolidând rolul Uniunii ca actor regional cheie.

Deși documentele analizate nu utilizează în mod explicit conceptul de „securitate umană" ca paradigmă teoretică, ele încorporează o serie de elemente esențiale pentru înțelegerea și operaționalizarea acesteia, precum dezvoltarea durabilă, coeziunea socială, reziliența societală, guvernanța participativă, cooperarea transfrontalieră, respectarea drepturilor fundamentale și alte aspecte [60, p. 140].

Prin aplicarea unei grile de lectură conceptual-teoretice, se poate observa că „A 2020 Vision for the Black Sea Region" abordează implicit multiple dimensiuni ale securității umane [61, p. 150]. Astfel, securitatea socio-economică a individului și comunităților este reflectată în propunerile de stimulare a comerțului, de integrare economică regională și de sprijinire a dezvoltării durabile [62, p. 41]. Securitatea personală este vizibilă în secțiunile dedicate prevenirii conflictelor, combaterii crimei organizate și promovării statului de drept [63, p. 353]. Dimensiunile comunitară și politică ale securității umane sunt abordate prin apelurile la consolidarea societății civile, la guvernanță participativă și la implicarea cetățenilor în procesele decizionale [64, p. 478]. În fine, componenta de securitate de mediu se regăsește în măsurile propuse pentru cooperarea regională în domeniul protecției mediului marin și gestionării riscurilor ecologice [65, p. 119].

Totuși, menționăm că documentul este orientat mai degrabă spre guverne și elite politice, decât către cetățeni și comunități vulnerabile, nefiind stabilite drept obiective

măsurarea indicatorilor care să reflecte progresul pe dimensiunile securității umane [66, p. 509]. Astfel, se menține paradigma centrată preponderent pe stat, ca fiind principalul furnizor de securitate [67, p. 191].

Documentul „Burgas Vision Paper: A Blue Growth Initiative for Research and Innovation in the Black Sea", derivă din strategia UE Sinergia Mării Negre, fiind adoptat în mai 2018 în cadrul Zilei Maritime Europene de la Burgas. Comisia Europeană îl reprezintă ca pe un efort regional coordonat de a promova cooperarea în domeniul cercetării și inovării maritime în regiunea Mării Negre [68]. Deși accentul principal este pus pe dezvoltarea „economiei albastre", documentul conține elemente relevante pentru securitatea umană, în special în ceea ce privește sustenabilitatea mediului, coeziunea socială și dezvoltarea economică regională [69, p. 30]. Subliniază necesitatea abordării provocărilor fundamentale de cercetare pentru Marea Neagră, inclusiv poluarea, pierderea biodiversității și schimbările climatice [70, p. 522]. De asemenea, documentul descrie promovarea dezvoltării produselor, soluțiilor și clusterelor care susțin creșterea economică albastră; vizează crearea de locuri de muncă și stimularea economiilor locale, pune accent pe educație și consolidarea capacităților pentru dezvoltarea capitalului uman, cât și implicarea comunităților locale în procesele decizionale, ceea ce semnifică instrumente esențiale pentru coeziunea socială și stabilitatea politică [71, p. 151].

Ținând cont și de relevanța autorilor, conchidem că Burgas Vision Paper abordează în mod distinct dimensiunea de securitate umană, deoarece îmbină cercetarea științifică cu dezvoltarea economică și protecția mediului, evidențiază angajamentul colectiv pentru dezvoltarea durabilă și stabilitatea regională, reflectă o înțelegere complexă a interdependențelor din regiune prin implicarea tuturor țărilor riverane Mării Negre prin prisma cooperării regionale [72, p. 112]. Documentul recunoaște amenințările hibride, importanța infrastructurii critice, dar și rolul actorilor non-statali [73, p. 544]. Totuși, abordarea rămâne în continuare centrată pe securitate națională și cooperare interguvernamentală, fără o reflecție consistentă asupra dimensiunilor multiple ale securității umane [74, p. 46].

Deși documentele de viziune strategică analizate oferă un cadru conceptual amplu și aspirațional privind dezvoltarea durabilă și cooperarea regională, realitatea de facto din regiunea extinsă a Mării Negre relevă o serie de discontinuități între obiectivele formulate și condițiile empirice [75, p. 532]. Practicienii și experții din domeniul securității subliniază existența unor vulnerabilități sistemice persistente, iar pentru a înțelege cu acuratețe provocările actuale și gradul de reflectare a dimensiunilor securității umane în teren, este necesară o analiză contextuală bazată pe dinamica geopolitică, socio-economică și ecologică a regiunii, precum și pe capacitatea instituțiilor naționale și regionale de a răspunde acestor provocări într-o manieră centrată pe individ [76, p. 599].

Conform experților, regiunea extinsă a Mării Negre este un spațiu de intersecție a intereselor geopolitice și geo-economice majore [77], caracterizat printr-o fragilitate accentuată a arhitecturii de securitate [78, p. 169-170]. Poziționată la granița estică a Uniunii Europene și NATO, această regiune reunește atât state membre ale organizațiilor euroatlantice, cât și actori care contestă ordinea internațională, precum Federația Rusă. Proximitatea conflictelor înghețate (Transnistria, Abhazia, Osetia de

Sud, Nagorno-Karabah) și a agresiunilor militare, instabilitatea politico-instituțională, migrația, amenințările hibride și presiunile energetice contribuie la un mediu de securitate tensionat, în care individul și comunitățile locale sunt adesea expuși riscurilor sistemice [78, p. 171-174]. Astfel, războiul din Ucraina, declanșat în 2014 și escaladat în 2022, demonstrează fragilitatea arhitecturii de securitate ce a condus spre un aflux masiv de persoane strămutate forțat, iar capacitatea statelor de a proteja viața și demnitatea cetățenilor a fost sever compromisă [9].

Din perspectiva securității comunitare și politice, regiunea este deopotrivă caracterizată de polarizare politică, corupție endemică, deficit democratic și slăbiciune a instituțiilor statului de drept, care, în consecință, reduc capacitatea de gestionare a vulnerabilităților sociale [80, p. 555]. Securitatea comunitară este adesea subminată de lipsa participării civice reale și de absenteismul autorităților în zonele rurale sau periferice [81, p. 26]. Potrivit Freedom House, Republicii Moldova și altor state post-sovietice le lipsesc mecanisme robuste de protecție socială în fața crizelor [82]. În același timp, dependența energetică de o singură sursă a constituit o vulnerabilitate majoră în regiune [83, p. 29]. Proliferarea contractelor netransparente, lipsa investițiilor în surse regenerabile și infrastructura învechită au făcut ca securitatea energetică să devină o amenințare directă la adresa bunăstării populației în Republica Moldova [84, p. 12]. În paralel, inegalitățile economice persistente și migrația masivă afectează coeziunea socială și generează noi riscuri [85, p. 606]. În această ordine de idei, securitatea de mediu și sănătate în regiune capătă o relevanță crescândă. Poluarea apelor Mării Negre, exploatarea excesivă a resurselor și coordonarea fragilă între statele riverane afectează ecosistemele și, implicit, sănătatea umană [86, p. 78]. În plus, pandemia COVID-19 a evidențiat incapacitatea statelor de a răspunde eficient la crize de sănătate publică, mai ales în zonele rurale sau defavorizate [87].

Republica Moldova, în calitatea sa de stat situat în regiunea extinsă a Mării Negre, se află la confluența intereselor strategice ale Uniunii Europene și ale Alianței Nord-Atlantice, pe de o parte, și ale Federației Ruse, pe de altă parte. De la obținerea independenței, țara a beneficiat de o atenție sporită din partea tuturor acestor actori, fiind susținută în consolidarea rezilienței instituționale și în gestionarea crizelor multisectoriale, dar și expusă unor provocări sistemice persistente - de la crize socio-economice și politice recurente, până la afluxul spontan de persoane strămutate forțat din Ucraina [88, p. 213]. În același timp, proximitatea geografică și politică față de Uniunea Europeană a favorizat tranziția Republicii Moldova de la statutul de partener la cel de stat candidat la aderare [89, p. 38]. Astfel, putem marca un progres geopolitic și normativ important, însă insuficient pentru a garanta securitatea umană în sens extins [90, p. 158].

În pofida progreselor realizate pe plan diplomatic și instituțional, datele recente furnizate de instituțiile naționale și internaționale relevă o serie de vulnerabilități persistente care afectează capacitatea statului de a asigura securitatea umană în mod sustenabil [91, p. 150]. Rata ridicată a migrației [92], sărăcia multidimensională [93], polarizarea politică și fragilitatea instituțiilor continuă să limiteze accesul populației la servicii de bază și să reducă nivelul de încredere în autorități [82]. În plus, crizele suprapuse precum cea energetică, economică și de sănătate publică, au demonstrat că, în absența unor

mecanisme de protecție socială robuste și a unei guvernări participative, categoriile vulnerabile ale populației rămân expuse riscurilor sistemice [94, p. 463]. Deși sprijinul oferit de UE a contribuit la consolidarea unor domenii-cheie, precum securitatea energetică sau reforma administrației publice, impactul acestuia este adesea diminuat atât de instabilitatea politică internă, cât și de perpetuarea corupției endemice [95].

Totodată, presiunile geopolitice externe, inclusiv amenințările hibride și influențele maligne, contribuie la fragilizarea coeziunii sociale și la creșterea percepției de insecuritate [96]. În acest context, securitatea energetică rămâne o vulnerabilitate critică, iar investițiile durabile în infrastructura verde sunt limitate și afectează perspectivele de dezvoltare sustenabilă [97, p. 375]. De asemenea, în pofida sprijinului UE pentru reforme structurale, procesul este adesea încetinit de blocaje politice interne, deficit de expertiză și rezistență instituțională la schimbare [98, p. 375].

Astfel, rezultatele investigației scot în evidență faptul că, în pofida progreselor înregistrate pe planul integrării europene și al consolidării relațiilor internaționale, Republica Moldova se confruntă cu un decalaj semnificativ între angajamentele asumate la nivel normativ și realitățile sistemice care afectează securitatea umană [99, p. 375]. În contextul aspirațiilor europene și al presiunilor regionale, securitatea umană nu poate fi tratată ca o dimensiune secundară, ci trebuie asumată ca un imperativ strategic ce necesită voință politică, coerență instituțională și participare socială activă [100, p. 375]. Fără o abordare comprehensivă, centrată pe persoană și adaptată la provocările contemporane, riscul ca Republica Moldova să rămână într-o zonă gri a securității rămâne sporit, cu perspective de dezvoltare sustenabilă profund afectate.

Concluzii

1. Lucrarea de față a avut ca scop investigarea relației dintre parcursul de aderare al Republicii Moldova la Uniunea Europeană și dinamica evolutivă a conceptului de securitate umană, în contextul transformărilor geopolitice și securitare profunde ce caracterizează regiunea extinsă a Mării Negre. Obiectivul general a fost atins printr-o abordare interdisciplinară și integrativă, care a îmbinat analiza conceptuală a viziunilor geopolitice regionale cu o lectură critică a vulnerabilităților structurale ce influențează direct securitatea umană, atât la nivel regional, cât și în cazul specific al Republicii Moldova. Cercetarea s-a încadrat în paradigma securității centrate pe individ, depășind granițele conceptuale ale securității naționale tradiționale și oferind o perspectivă ancorată în realitățile sociale, economice și politice ale spațiului aflat la intersecția influențelor estice și vestice.
2. Ipoteza lucrării, conform căreia aderarea la UE, în absența consolidării interne a securității umane, nu garantează în mod automat reziliența statului și bunăstarea populației, a fost confirmată. Republica Moldova se confruntă cu o serie de riscuri sistemice, agravate de deficitele democratice persistente și de un climat politic polarizat. Sprijinul european, deși substanțial, este de multe ori limitat de capacitatea scăzută de absorbție și implementare eficientă a reformelor. Astfel, securitatea umană rămâne un deziderat parțial realizat, afectat de decalajul dintre angajamentele oficiale și realitățile socio-politice.

3. Rezultatele investigației au condus spre identificarea unei relații dezechilibrate între reformele impulsionate extern și realitatea internă marcată de instabilitate, corupție și lipsa unui consens strategic național. În ciuda unui cadru legislativ modernizat sub influența acquis-ului comunitar, aplicarea acestuia este adesea inconsistentă, fapt ce reduce eficiența intervențiilor în domeniile protecției sociale, justiției și dezvoltării economice. Aderarea formală la valori europene nu este echivalentă cu internalizarea acestora, iar acest proces de transformare profundă necesită nu doar voință politică, ci și participare activă din partea cetățenilor.
4. Prin analiza vulnerabilităților multiple, de la cele economice și energetice până la cele demografice și instituționale, cercetarea a evidențiat interdependența dintre securitatea umană și contextul geopolitic regional. Aflată la confluența intereselor strategice dintre Vest și Est, Republica Moldova este expusă în mod constant presiunilor hibride și riscurilor de securitate extinsă, ceea ce necesită o regândire a arhitecturii interne de răspuns și adaptare. În acest sens, integrarea europeană nu trebuie percepută doar ca o direcție de politică externă, ci ca o șansă reală pentru reconstrucția funcțională a statului și pentru reașezarea priorităților în jurul individului și comunității.
5. Totodată, cercetarea aduce o contribuție de noutate prin abordarea integrată a conceptului de securitate umană, analizat în corelație cu documentele de viziune strategică regională, procesele de extindere ale Uniunii Europene și dinamica reformelor interne din Republica Moldova. Noutatea rezidă, de asemenea, în propunerea unei lecturi critice asupra agendei interne de transformare instituțională, plasând securitatea umană într-un cadru analitic ce depășește limitele discursului normativ. Prin aplicarea metodei analizei documentare și de conținut, cercetarea a evidențiat o serie de disfuncționalități sistemice la nivelul guvernanței regionale și locale, și a reliefat modul în care acestea influențează negativ calitatea vieții și nivelul de protecție a individului. Astfel, articolul conturează o imagine a stării actuale a securității umane în Republica Moldova, în strânsă interdependență cu contextul geopolitic instabil din regiunea extinsă a Mării Negre.
6. Securitatea umană trebuie să devină un reper central al procesului de integrare europeană a Republicii Moldova. Aceasta nu poate fi realizată plenar fără o reconstrucție profundă a instituțiilor statului, fără combaterea inegalităților și fără cultivarea unei culturi politice participative. Viitorul european al societății și statului Republica Moldova depinde nu doar de deciziile luate la Bruxelles, ci mai ales de capacitatea internă a RM de a transforma aspirațiile în realități și de a garanta fiecărui cetățean dreptul la demnitate, siguranță și dezvoltare sustenabilă.

Referințe bibliografice

1. DUNGACIU, D. *The Geopolitical Black Sea Encyclopaedia*. Cambridge Scholars Publishing. 2020. 532 p. ISBN 978-1527557031
2. AYDIN, M., TRIANTAPHYLLOU, D. *A 2020 vision for the Black Sea region: The Commission on the Black Sea proposes.* In: Southeast European and Black Sea Studies, September. 2010, p. 373-380.

3. Commission on the Black Sea. *A 2020 Vision for the Black Sea Region A Report by the Commission on the Black Sea*. First edition, 2010. [citat 20.06.2025]. Disponibil: https://aei.pitt.edu/74137/1/2020_Vision_for_the_Black_Sea.pdf
4. UNEP. The Commission on the Protection of the Black Sea Against Pollution. [citat 20.06.2025]. Disponibil: https://www.unep.org/bucharest-convention
5. SPRINCEAN, S. *Unele stringențe și imperative în studiile contemporane de securitate*. În: Dezvoltarea cadrului juridic al Republicii Moldova în contextul necesităţilor de securitate şi asigurare a parcursului european. / Republica Moldova în contextul provocărilor interne şi externe la adresa securităţii naţionale (Partea a III-a). Chişinău: Tipografia Centrală. 2019. Cap. 1, p. 5-20.
6. SPRINCEAN, Serghei, LISNIC, Victoria. Evaluarea impactului programelor-cadru și monitorizarea domeniului de cercetare și inovare. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2025, nr. 3 (183), p. 128-136. ISSN 1814-3199.
7. CEBOTARI, S. Impactul războiului din Ucraina asupra Politicii de Securitate și Apărare Comună a Uniunii Europene. In: Moldoscopie, 2023, nr. 2 (99).
8. Regulamentul (UE) nr. 2025/535 al Parlamentului European și al Consiliului din 18 martie 2025 de instituire a Mecanismului de reformă și creștere pentru Republica Moldova PE/1/2025/REV/1. In: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, JO L, 2025/535, 21.3.2025. [citat 20.06.2025]. Disponibil: http://data.europa.eu/eli/reg/2025/535/oj
9. Cu privire la aprobarea Planului național de acțiuni pentru aderarea Republicii Moldova la Uniunea Europeană pe anii 2024-2027: HOTĂRÂRE Nr. 829 din 27-10-2023. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova din 10-11-2023, Nr. 422-425 art. 1020.
10. United Nations Development Programme (UNDP). Human Development Report. New Dimensions of Human Security. New York: Oxford University Press, 1994; 136 p. ISBN 0-19-509170-1. [citat 20.06.2025]. Disponibil: https://hdr.undp.org/system/files/documents/hdr1994encompletenostats.pdf
11. Burgas Vision Paper. *A Blue Growth Initiative for Research and Innovation in the Black Sea*. European Commission, 2018. [citat 20.06.2025]. Disponibil: https://connect2blacksea.org/wp-content/uploads/2019/12/burgas-vision-paper_en.pdf
12. SPRINCEAN, S. *Componenta socio-culturologică a securității umane în contextul dezvoltării sustenabile a sociumului.* În: Revista Studiul artelor și culturologie: istorie, teorie, practică. Nr. 2 (31), 2017, p. 176-183.
13. SPRINCEAN, S. *Prioritățile de securitate națională prin prisma obiectivelor de securitate umană în contextul perspectivei de extindere a UE.* În: Conferința Internațională Jean Monnet "Mecanisme și modele de adoptare a deciziilor la nivel local/regional/central",19-20 aprilie 2024 / Coord. L. Roşca. Chişinău: Print-Caro, 2024, p. 309-318.
14. SPRINCEAN, S. Dezvoltarea umană și siguranța persoanei în contextul preocupărilor pentru securitatea umană. In: *Studii şi cercetări juridice.* Chişinău: CEP USM, Partea 7-8. Subcap. 7.1. 2024, pp. 231-239.
15. SPRINCEAN, S. *Aspecte etice în procesele electorale în perspectiva eficientizării instituțiilor puterii de stat*. În: Impactul sistemului electoral asupra capacității de funcționalitate a instituțiilor puterii de stat din Republica Moldova. Cap. 8. Chișinău: Tipografia Centrală, 2018, p. 118-130.
16. Coordination of Marine and Maritime Research and Innovation in the Black Sea. The Black Sea Strategic Research and Innovation Agenda, final edition, 2023. [citat 20.06.2025]. Disponibil: http://connect2blacksea.org/wp-content/uploads/2024/01/Black-Sea-SRIA_2023.pdf

17. SPRINCEAN, S., SOHOȚCHI, T-S, MITROFANOV, Gh. *Perspective educaționale privind importanța securității umane și siguranței persoanei în context global*. În: Tradiție și perspective în didactica modernă. Vol. 6. Conf. Șt. Int. „Didactica: tradiție, actualitate, perspective", ed. VIII-a, 20-21.05.2022. Alba Iulia: Aeternitas. 2022, p. 70-74.
18. SPRINCEAN, S. *Sporirea securității și siguranței persoanei și progresul domeniului culturii ca deziderate ale Acordului de Asociere RM-UE*. În: Revista Studiul artelor și culturologie: istorie, teorie, practică. Nr. 1 (38), 2021, p. 243-248.
19. SOHOȚCHI, T.-S., SPRINCEAN, S. Importanța asigurării securității umane pentru fortificarea sistemului electoral al Republicii Moldova. In: *Conferința anuală a Centrului de Instruire Continuă în Domeniul Electoral*. 11.11.2022, Cahul. 2022, pp. 47-60.
20. SPRINCEAN, S. *Conceptual, methodological and bioethical perspectives of strengthening human security in Republic of Moldova.* În: Cross Border Journal for International Studies / Universitatea „Dunărea de Jos" Galați. Vol. 2, nr. 4, 2017, p. 81-94.
21. SPRINCEAN, S. *Deepening human security and industrial symbiosis in the context of the EU enlargement*. In: Industrial Symbiosis from a technical perspective: challenges and opportunities. Bruxelles, September 10, 2024. Yecla, Spain: Technological Centre of Furniture and Wood of the Region of Murcia (CETEM). COST Action CA22110 Cooperation, development and cross-border transfer of Industrial Symbiosis among industry and stakeholders (LIAISE). 2024, p. 21-27.
22. SPRINCEAN, S. *Insecuritatea umană în contextul securității naționale: oportunități de evaluare.* În: Riscuri și amenințări la adresa securității naționale: tehnici de analiză și evaluare. Ghid metodologic. Chișinău: F.E.P. "Tipografia Centrală". 2019. Subcap. 3.5, p. 105-114.
23. SPRINCEAN, S. *Bioetica politică ca perspectivă de extindere disciplinară și metodologică a domeniului bioeticii globale*. În: Tradiție și perspective în didactica modernă. Vol. 2. Conf. Șt. Int. "Didactica - Tradiție, Actualitate, Perspective". Ed. IV-a. Universitatea „1 Decembrie 1918" Alba Iulia. 18-19.05.2018. București: Editura Didactică și Pedagogică, R.A. 2018, p. 345-352.
24. SPRINCEAN, S., BECCIU, S. *Perspectiva postmodernă asupra problematicii siguranței omului în contextul provocărilor contemporane*. În: Revista de științe politice și relații internaționale (Institutul de științe politice și relații internaționale „Ion I. C. Brătianu") [București], Tomul XVIII, Nr. 2, 2021, p. 91-100.
25. SPRINCEAN, S. *Imperative bioetice și securitare ca repere în educație și cercetare*. În: Educația din perspectiva valorilor. Tom XIV. Summa Paedagogica. Conf. Șt. Int. „Educația din Perspectiva Valorilor", Ed. a X-a, Alba-Iulia. 10-11.10.2018. 2019. București: Eikon, p. 80-85.
26. SPRINCEAN, S. *Politici de asigurare a securității umane în condiții pandemice*. În: Top 10 probleme politice a societății în contextul pandemiei de coronavirus de tip nou. Chișinău: Tipografia Centrală. Subcap. 2.5. 2022, p. 179-218.
27. SPRINCEAN, S. *Perspective de asigurare a siguranței persoanei în contextul realizării securității umane.* În: Studii Naționale de Securitate. Revistă științifico-practică. Nr. 1(1), 2020, p. 185-200.
28. SPRINCEAN, S., SOHOȚCHI, T.-S. *Ensuring human security in the conditions of the COVID-19 pandemic.* In: Sakharov readings 2021: environmental problems of the XXI century. Часть 1. Минск: ИВЦ Минфина, 2021, p. 95-98.
29. SPRINCEAN, S. *Rolul securității umane în consolidarea sistemului național de securitate*. În: Interconexiunile integrării sociale și consolidarea sistemului național de securitate: Monografie colectivă; colegiul de redacție: Ludmila Roșca [et al.]. Chișinău: Print-Caro. Cap. 11. 2022, p. 329-359.

30. SPRINCEAN, S**.** *The role of personal safety in ensuring the protection of human rights in the Republic of Moldova*. In: Защита прав человека в периоды внешнеполитической напряженности: материалы Всерос. науч-практ. конф. с Междунар. участием (Саранск, 26 мар. 2021 г.). Саранск, 2021. Ч. 1, с. 5-13.
31. SPRINCEAN, S, SLUTU, N. *Ajustarea și aprofundarea obiectivelor de securitate umană în contextul fructificării perspectivei de extindere a UE*. În: Analele Științifice ale Universității de Studii Europene din Moldova. Ediția VIII. Chișinău: Pulsul Pieței. 2024, p. 91-96.
32. SPRINCEAN, S. *Valențe conceptual-metodologice ale unor categorii și noțiuni specifice domeniului securității.* În: Conferința Internațională "Consolidarea rezilienței sociale prin valorificarea capitalului uman în contextul aderării Republicii Moldova și Ucrainei la Uniunea Europeană", 17-18.10.2024. Chișinău: Editura USM, 2024, p. 219-226.
33. SPRINCEAN, S. *Simbioza securității și interesele Republcii Moldova în perspectiva extinderii UE.* Republica Moldova în contextul noii arhitecturi de securitate regională: Materialele conferinței științifice internaționale, 24 mai 2024. Chișinău: AMFA, 2025, p. 32-44.
34. SPRINCEAN, S. *Provocări securitare în perioada crizei sanitare și pandemiei Covid-19.* În: Mandatul de securitate: probleme actuale de interpretare, legislație și practică. Chișinău: Print-Caro, 2020, p. 104-109.
35. SPRINCEAN, S., PÎRȚAC, GR., MIHALAȘ, V. *Importanța procesului electoral în cadrul statului democratic.* In: Vector European. 2021, nr. 2, p. 52-57.
36. SPRINCEAN, S. Provocări contemporane la adresa securității umane și siguranței persoanei. In: *Statul, securitatea și drepturile omului în era digitală.* Chișinău: CEP USM, 2023, Volum 1, pp. 202-209.
37. SPRINCEAN, S. Securitatea umană și bioetica. Chișinău: Tipografia Centrală, 2017. 304 p.
38. SPRINCEAN, Serghei. *Researching security issues in the context of methodological and conceptual adjustment needs to new geopolitical realities*. În: Implementarea acordului de asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană în contextul demarării procesului de negocieri privind aderarea Republicii Moldova la Uniunea Europeană. Masă rotundă. USEM, 13 februarie 2025, Chișinău / comitetul organizatoric: Catan Petru [et al.]. Chișinău: Pulsul Pieței, p. 53-58. ISBN 978-9975-3683-2-2.
39. HAQ, M. New Imperatives of Human Security. World Affairs: The Journal of International Issues, 1995, 4(1), 68–73. [citat 20.06.2025]. Disponibil: http://www.jstor.org/stable/45064264
40. United Nations Trust Fund for Human Security (UNTFHS). Human security now: protecting and empowering people. New York, 2003, 168 p. ISBN 0-9741108-0-9. [citat 20.06.2025]. Disponibil: https://digitallibrary.un.org/record/503749?ln=en&v=pdf.
41. United Nations Trust Fund for Human Security (UNTFHS). Human Security Handbook. New York, 2016, 47 p. [citat 20.06.2025]. Disponibil: https://www.un.org/humansecurity/wp-content/uploads/2017/10/h2.pdf
42. SPRINCEAN, Serghei; PÎRȚAC, Grigore. *Security identity in support of sustainable human development*. În: Implementarea acordului de asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană în contextul demarării procesului de negocieri privind aderarea Republicii Moldova la Uniunea Europeană. Masă rotundă. USEM, 13 februarie 2025, Chișinău / comitetul organizatoric: Catan Petru [et al.]. Chișinău: Pulsul Pieței, p. 58-62. ISBN 978-9975-3683-2-2.
43. United Nations General Assembly (UNGA). Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. Resolution 70/1 adopted by the General Assembly on 21 October 2015. [citat 20.06.2025]. Disponibil: https://docs.un.org/en/A/RES/70/1
44. United Nations Development Programme (UNDP). New threats to human security in the Anthropocene: Demanding greater solidarity. Special Report, 2022. New York. 188 p. [citat 20.06.2025]. Disponibil: https://hdr.undp.org/system/files/documents/srhs2022.pdf

45. SPRINCEAN, S. *Perspective de fortificare a securității regionale în contextul aderării Republicii Moldova la Uniunea Europeană*. În: Conferința Internațională Jean Monnet: "Cooperarea instituțiilor statului în asigurarea unității naționale". 28-29 martie 2025, Chișinău. / coordonator: Ludmila Roşca. Chişinău: Print-Caro, 2025, p. 73-86. ISBN 978-5-85748-163-9.
46. NORTH ATLANTIC TREATY ORGANIZATION. Ce este NATO? [citat 20.06.2025]. Disponibil: https://www.nato.int/nato-welcome/index_ro.html
47. CEBOTARI, S. *The Republic of Moldova between Neutrality and NATO Memebership Status*. In: Postmodern Openings, Year 1, Vol 3, September 2010, p: 83-91.
48. Declarație Summit București, 2008. [citat 20.06.2025]. Disponibil: https://www.mae.ro/sites/default/files/file/pdf/2008_04_04_Declaratie-Summit-Nato-Buc.pdf
49. NATO, Study on NATO Enlargement, Brussels, September 1995. [citat 20.06.2025]. Disponibil: http://www.nato.int/docu/basictxt/enl9501.htm
50. NATO. 2022 STRATEGIC CONCEPT. [citat 20.06.2025]. Disponibil: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2022/6/pdf/290622-strategic-concept.pdf
51. SPRINCEAN, S, CATAN, A., ȚONCU, S. Perspective teoretice asupra promovării securității umane prin mecanisme ale statului de drept. In: *Vector European*. 2022, nr. 2, p. 30-35.
52. SPRINCEAN, S. *Știința Deschisă în sprijinul asigurării securității umane și siguranței persoanei*. În: *Știința Deschisă în Republica Moldova*. Ediția 2, 27-28.10.2022. Chișinău. Chișinău: „Print-Caro" SRL, 2022, p. 187-200.
53. SPRINCEAN, S. *Practici electorale incluzive pentru fortificarea securității umane şi siguranţei persoanei*. În: Digest electoral. Revistă de analiză, teorie şi cercetare în domeniul electoral. Ediţia VI. Decembrie 2021, p. 7-22.
54. SPRINCEAN, S. *Libertatea individuală şi siguranţa persoanei ca imperative didactice.* În: Tradiție și perspective în didactica modernă. Vol. 4. Alba Iulia: Aeternitas, 2020, p. 263-268.
55. SPRINCEAN, S. *Contribuții bioetice la reformarea sistemului de asigurare a securității umane în Republica Moldova*. În: Buletinul ştiinţific al Universităţii de Stat "Bogdan Petriceicu Hasdeu" din Cahul, Seria "Științe Sociale". 2018, nr. 2 (8), 2018, p. 41-55.
56. SPRINCEAN, S. *Cultura securitară a persoanei prin prisma acordului de asociere a Republicii Moldova cu Uniunea Europeană în contextul pandemiei de COVID-19*. In: *Studiul artelor şi culturologie: istorie, teorie, practică*. 2021, nr. 4(41), pp. 256-260.
57. SPRINCEAN, S., SOHOȚCHI, T-S. *Incursiuni în studiul securității umane și siguranței persoanei*. În: Perspectivele și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației. US „Bogdan Petriceicu Hasdeu". Vol. VIII, partea 1. Cahul: USC. 2021, p. 38-42.
58. SPRINCEAN, S., PÎRȚAC, GR., SYCHEV, A. *Human security and ethics in support for sustainable developmen*t. In: *Vector European*. 2022, nr. 1, pp. 38-42.
59. SPRINCEAN, S. *Filosofia supraviețuirii: repere și perspective*. În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe politice. Nr. 3, 2019, p. 275-278.
60. SPRINCEAN, S. *Imperativul promovării securității umane în contextul procesului de integrare europeană a Republicii Moldova.* În: Republica Moldova în contextul oportunităților de modernizare: necesități de democratizare, securitate și cooperare. Cap. 10. Chișinău: Tipografia Centrală, 2016, p. 139-155.
61. SPRINCEAN, S. *Cultura securitară ca fundament al bunăstării societății*. În: Revista Studiul artelor şi culturologie: istorie, teorie, practică. Nr. 2 (35), 2019, p. 148-153.
62. SPRINCEAN, S. Perspective de ajustare a principiilor securității umane în condițiile unui nou context geopolitic. In: *Perspectivele și Problemele Integrării în Spațiul European al*

Cercetării și Educației, Ed. Volumul X. Cahul: CentroGrafic, 2023, Vol.10, Partea I, p. 40-44.
63. SPRINCEAN, S. *Importanța studiului conceptiei securității umane pentru o dezvoltare sustenabilă a societății.* În: Tradiție și perspective în didactica modernă. Vol. 2. Conf. Șt. Int. "Didactica - Tradiție, Actualitate, Perspective". Ed. IV-a. Universitatea „1 Decembrie 1918" Alba Iulia. 18-19.05.2018. București: Editura Didactică și Pedagogică, R.A. 2018, p. 352-359.
64. SPRINCEAN, S. *Politica securității umane în Republica Moldova în contextul provocărilor și oportunităților mediului regional de securitate*. În: Dezvoltarea cadrului juridic al Republicii Moldova în contextul necesităților de securitate și asigurare a parcursului european. Chişinău: Tipografia Centrală. Subcap. 5.2. 2019, p. 477-497.
65. SPRINCEAN, S.; GRIGORIU, I. *Securitatea umană și unitatea națională: tangențe și perspective.* În: Conferința Internațională Jean Monnet: "Cooperarea instituţiilor statului în asigurarea unității naţionale". 28-29 martie 2025, Chişinău. / coordonator: Ludmila Roşca. Chişinău: Print-Caro, 2025, p. 118-133. ISBN 978-5-85748-163-9.
66. SPRINCEAN, S., SÎTARI, D. *Politici educaționale universitare europene ca imperative ale dezvoltării durabile și securității umane.* În: Promovarea valorilor social-economice în contextul integrării europene. Ediția a 7-a. Chișinău: USEM (Pulsul Pieței). 2025, p. 507-520.
67. SPRINCEAN, S.; GRIGORIU, I. *Securitatea umană ca obiectiv de modernizare a Uniunii Europene.* În: Conferința Internațională Jean Monnet: "Cooperarea instituţiilor statului în asigurarea unității naţionale". 28-29 martie 2025, Chişinău. / coordonator: Ludmila Roşca. Chişinău: Print-Caro, 2025, p. 189-202. ISBN 978-5-85748-163-9.
68. European Commission. Joint Staff Working Document. Black Sea Synergy: review of a regional cooperation initiative - period 2015-2018. Brussels, 5.3.2019. SWD(2019) 100 final. [citat 20.06.2025]. Disponibil: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/swd_2019_100_f1_joint_staff_working_paper_en_v3_p1_1013788-1.pdf
69. SPRINCEAN, S. *Imperativele securitare ale societății contemporane*. În: Perspectivele și problemele integrării în spațiul european al cercetării și educației / Prospects and problems of research and education integration into the European area. Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu" Cahul. Vol. VI. Partea 1, 2019, p. 29-33.
70. SPRINCEAN, S., TOCARJEVSCHI, A. *Exercitarea controlului asupra sectorului de securitate de către instituțiile politice.* În: Promovarea valorilor social-economice în contextul integrării europene. Ediția a 7-a. Chișinău: USEM (Pulsul Pieței). 2025, p. 521-530.
71. SPRINCEAN, S., SOHOȚCHI, T.-S. *Human security and personal safety approaches to the contemporary East-European security challenges.* In: Розвиток політичної науки: європейські практики та національні перспективи: матеріали Міжнародної XI науково-практичної конференції, Чернівці, 27 травня 2021 року. Чернівці: Технодрук, 2021. с. 149-156.
72. SPRINCEAN, S. *Development of conceptual apparatus of the contemporary security studies for better analysis of securing good governance and democracy*. In: Election Integrity and the Quality of Democracy: Challenges and Pathways to Good Governance. The work of the materials of the international scientific conference. Chişinău: CEP USM. 2025, p. 110-123.
73. SPRINCEAN, S. *Evoluția metodologiei de cercetare în studiile de securitate în contextul noilor provocări geopolitice*. În: Promovarea valorilor social-economice în contextul integrării europene. Ediția a 7-a. Chișinău: USEM (Pulsul Pieței). 2025, p. 542-553.
74. SPRINCEAN, S. *The role of civil unity in the process of ensuring human security in the Republic of Moldova.* In: Правовые аспекты нациестроительства в России: история и

современность. Материалы Всероссийской научной конференции с международным участием. 17.04.2020 г. Саранск: ЮрЭксПрактик. 2020, p. 44-51.
75. SPRINCEAN S., GRIGORIU I. *Perspective civilizaționale în procesul de asigurare a securității umane.* În: Promovarea valorilor social-economice în contextul integrării europene. Ediția a 7-a. Chișinău: USEM (Pulsul Pieței). 2025, p. 531-541.
76. SPRINCEAN, S. *Valenţe geostrategice şi securitare ale crizei energetice din regiunea transnistreană a Republicii Moldova*. În: "Ştiinţă. Educaţie. Cultură". Culegere de articole. Conferinţa ştiinţifico-practică internaţională. A 34-a aniversare a Universităţii de Stat din Comrat. Febr. 2025. / redactor-şef şi editor: Ghenova Svetlana. Vol. 1: Ştiinţe economice. Tehnologii informaţionale, matematică şi fizică. Agricultură şi industria alimentară. Drept şi ştiinţe politice. Comrat: A&V Poligraf. 2025, p. 597-603. ISBN 978-9975-83-334-9.
77. POPESCU, C. *Regiunea Mării Negre - Identitate geografică, geopolitică, geostrategică, geo-economică*. In: Gândirea Militară Românească, Nr. 3. 2021, p. 228-247.
78. CERVU, V., CIORANU, V. *Regiunea Mării Negre, zonă a schimbărilor geopolitice*. In: Conferința Gândirea Militară Românească, 2019, pp. 166-189.
79. UNHCR. Ukraine Situation Flash Update [citat 20.06.2025]. Disponibil: https://www.unhcr.org
80. SPRINCEAN, S., COSTA, BRUNO DANIEL FERREIRA. *Theoretical-methodological perspectives in researching person's safety in the context of the necessity of security redimensioning*. În: Promovarea valorilor social-economice în contextul integrării europene. Ediția a 7-a. Chișinău: USEM (Pulsul Pieței). 2025, p. 554-563.
81. SPRINCEAN, S. Aspecte securitare ale procesului de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană. In: *Securitatea umană și socială în statul democratic*, 27 octombrie 2023. Chișinău: Tipografia „Print-Caro", 2023, p. 25-32.
82. Freedom House. Nations in Transit [citat 20.06.2025]. Disponibil: https://freedomhouse.org/report/nations-transit
83. International Energy Agency (IEA). Southeast Europe Energy Outlook [citat 20.06.2025]. Disponibil: https://iea.blob.core.windows.net/assets/140a0470-5b90-4922-a0e9-838b3ac6918c/WorldEnergyOutlook2024.pdf
84. SPRINCEAN, S. *Considerații privind implocarea tinerilor în alegeri*. În: Digest electoral. Revistă de analiză, teorie şi cercetare în domeniul electoral. Ediţia VIII. Decembrie 2022, p. 7-18.
85. SPRINCEAN, Serghei. *Incursiuni securitare de soluționare a conflictului transnistrean în contextul crizei energetice*. În: „Ştiinţă. Educaţie. Cultură". Culegere de articole. Conferinţa ştiinţifico-practică internaţională. A 34-a aniversare a Universităţii de Stat din Comrat. Febr. 2025. / redactor-şef şi editor: Ghenova Svetlana. Vol. 1: Ştiinţe economice. Tehnologii informaţionale, matematică şi fizică. Agricultură şi industria alimentară. Drept şi ştiinţe politice. Comrat: A&V Poligraf. 2025, p. 604-610. ISBN 978-9975-83-334-9.
86. SPRINCEAN, S. *Problematica securității umane în contextul evoluției societății contemporane*. În: Securitatea națională a Republicii Moldova în contextul evoluțiilor geopolitice regionale. Cap. 4. Chișinău: Tipografia Centrală. 2016, p. 77-94.
87. United Nations Development Programme (UNDP). *The 2023/2024 Human Development Report. Breaking the gridlock*. New York. 324 p. ISBN 9789213588703. [citat 20.06.2025]. Disponibil: https://hdr.undp.org/system/files/documents/global-report-document/hdr2023-24reporten.pdf
88. SPRINCEAN, S. *Importanța modelelor etice și deliberative în formarea comportamentului politic*. În: Tradiție și perspective în didactica modernă. Vol. 3. Universitatea „1 Decembrie 1918" Alba-Iulia. Alba-Iulia: Aeternitas. 2019, p. 212-219.

89. SPRINCEAN, S. *The Role of Human Security in Identifying New Perspectives of Development of the Education in the Field National Security*. În: Revista „Current and Future Perspectives on Teaching and Learning". Universitatea „1 Decembrie 1918" Alba-Iulia. Nr. 1 (1), 2019, p. 36-43.
90. SPRINCEAN, S. *Sustainability of public policies for strengthening personal safety and human security in conditions of political instability in the East-European region*. In: Evaluation of Policies on Social Inclusion, Migration, in particular interventions related to integration. The 2nd PROFEEDBACK Conference. 12-13.09.2022. PROFEEDbook2. COST Action CA20112 PlatfoRm OF policy Evaluation community for improvED EU policies and Better ACKnowledgement - PROFEEDBACK. University of Maribor, Slovenia. 2022, p. 156-164.
91. SPRINCEAN, S., SOHOȚCHI, T.-S. *Incursiuni educaționale în cercetarea problematicii securității umane și siguranței persoanei.* În: Tradiție și perspective în didactica modernă. Vol. 5. Conf. Șt. Int. „Didactica: tradiție, actualitate, perspective", ed. VII-a, 21-22.05.2021. Alba Iulia: Aeternitas, 2021, p. 149-153.
92. Biroul Național de Statistică. Rezultatele preliminare ale Recensământului Populației și Locuințelor 2024. [citat 20.06.2025]. Disponibil: https://statistica.gov.md/ro/rezultatele-preliminare-ale-recensamantului-populatiei-si-locuintelor-2024-10077_61626.html
93. Biroul Naţional de Statistică și PNUD / elaborare: Aurelia Spătaru [et al.]. *Analiza sărăciei multidimensionale în Republica Moldova în anul 2022: Raport analitic.* Chișinău: Biroul Național de Statistică, 2024. 52 p. Statistica Moldovei/Biroul Național de Statistică, ISBN 978-9975-53-418-5.
94. SPRINCEAN, S. *Importanța securității umane în optimizarea politică și bioetică a managementului crizelor globale*. În: Political Science, International Relations and Security Studies. International Conference Proceedings. The Xth Edition. [Sibiu], 27-29 May 2016, p. 461-470.
95. CCRM. *Curtea de Conturi: Fonduri externe în valoare de 2,63 miliarde de euro, gestionate defectuos.* [citat 20.06.2025]. Disponibil: https://ccrm.md/index.php/ro/curtea-de-conturi-fonduri-externe-in-valoare-de-263-82_93471.html
96. ICJPS. *Raport științific la tema„Consolidarea rezilienței sociale prin valorificarea capitalului uman: perspective regionale și naționale în contextul aderării Republicii Moldova la Uniunea Europeană (raport elaborat în baza cercetărilor sociologice calitative)", 2024*. [citat 20.06.2025]. Disponibil: https://icjp.asm.md/sites/default/files/studiu/raport_intermediar_subprogram_01.05.01_icjps_al_usm.pdf
97. SPRINCEAN, S. Siguranța persoanei în contextul sistemului de asigurare a securității umane. In: *Parteneriatul Estic: spre o comunitate a democrației și prosperității*, Ed. 16. Chișinău: "Print-Caro" SRL, 2023, 1, pp. 98-105.
98. SPRINCEAN, S. *Corelații ale problematicii siguranței persoanei și securității umane cu domeniul drepturilor omului.* În: *Studii și cercetări juridice.* Chișinău: Tipografia Centrală. Partea a 6-a. Subcap. 7.1. 2023, p. 157-170.
99. SPRINCEAN, S. Modernizarea domeniului securității ca obiect de studiu și disciplină didactică. In: *Studii naționale de securitate*, 2022, nr. 1(5), pp. 18-27.
100. SPRINCEAN, S. *Siguranța persoanei în condițiile necesității asigurării securității în domeniul electoral*. În: Digest electoral. Revistă de analiză, teorie și cercetare în domeniul electoral. Ediția VII. Iunie 2022, p. 6-17.